

VERMOEDEN LVB? DAAR KUN JE WAT MEE!

Ondersteuningskaarten
voor op school en thuis bij
vermoeden van een licht
verstandelijke beperking

LANDELIJK
KENNISCENTRUM LVB

DOELGROEP:

Kinderen in de basisschoolleeftijd vanaf groep 5 met een vermoeden van een LVB

DOEL:

Het ondersteunen van verschillende aspecten van adaptief leervermogen:

- » motivatie & zelfvertrouwen
- » aandacht
- » informatieverwerking
- » basiskennis
- » redeneren en probleemoplossend vermogen
- » sociaal-emotionele regulatie
- » executief functioneren

WAT:

Praktische tips voor ondersteuning per aspect van adaptief leervermogen:

- » voor op school of thuis
- » inventarisatiekaarten om in te vullen door professional
- » hulpmiddel om in te vullen met & voor kind en ouders

ROUTEKAART: VERMOEDEN LVB? DAAR KUN JE WAT MEE!

EEN GEZAMENLIJKE ROUTE GERICHT OP: SCREENEN, ONDERZOEKEN, AFSTEMMEN, ONDERSTEUNEN & EVALUEREN

SCREEN

- Leerkracht screent met SAF (Schaal Adaptief Functioneren)
- Gratis via website Landelijk Kenniscentrum LVB

OVERLEG

- Score <12
- Overleggen met IB-er/onderwijsspecialist
- In Gesprek met Ouders/brede uitvraag stressoren/steun

ONDERZOEK

- Wat zijn sterkte en zwakkere aspecten leervermogen?
- Observatie in de klas
- (Verkorte) Adaptief Leervermogen Test (VALT) door gedragswetenschapper

PLAN

- Maak profiel krachten + belemmeringen leervermogen
- Inventariseer opties met ondersteuningskaarten
- Prioriteer wat binnen de (basis)ondersteuning in te zetten

STEM AF

- Stem af In Gesprek met ouders (www.kenniscentrumlvb.nl/product/in-gesprek-met-ouders-als-een-kind-mogelijk-op-lvb-niveau-functioneert)
- Vul hulpkaart in voor op school en thuis
- Bepaal evaluatiemoment(en)

EVALUEER

- Evalueer en stel bij in overleg met onderwijsteam en ouders

ACHTERGRONDINFORMATIE I: EEN VERMOEDEN VAN LVB?

SIGNALEER BEPERKINGEN IN ADAPTIEF FUNCTIONEREN

De Schaal Adaptief Functioneren (SAF)
Wissink et al. (2015)¹

Deze leerling...	Niet waar	Een beetje waar	Zeker waar
1. Oogt gefrustreerd als er meerdere dingen tegelijk van hem/haar gevraagd worden.....	2	1	0
2. Begrijpt woordgrapjes (bv. moppen).....	0	1	2
3. Begrijpt het concept 'tijd' (kan inschatten hoe lang bv. een week duurt of de route van huis naar school).....	0	1	2
4. Is in staat (kleine) ruzies/meningsverschillen op te lossen.....	0	1	2
5. Heeft 'echte' vrienden en is geen 'allemandsvriend'.....	0	1	2
6. Handelt impulsief.....	2	1	0
7. Lijkt zich in een ander te kunnen verplaatsen.....	0	1	2
8. Troost een verdrietig vriendje/vriendinnetje.....	0	1	2
9. Maakt taak onvoldoende zorgvuldig af.....	2	1	0
10. Controleert taak (kijkt eigen werk na).....	0	1	2
11. Kan samenwerken met andere kinderen.....	0	1	2
12. Heeft moeite om een verhaallijn te volgen.....	2	1	0
13. Heeft een instructie vaak opnieuw nodig om een taak te begrijpen.....	2	1	0
14. Levert regelmatig werk in waaruit blijkt dat de taak niet begrepen is.....	2	1	0
15. Laat zich makkelijk overhalen tot iets dat niet mag.....	2	1	0

SAF-
score

Optellen

Betekenis SAF-score

0 – 11	12 of 13	14 en hoger
Er is een indicatie dat deze leerling mogelijk op LVB-niveau functioneert.	Grensgebied. Sommige leerlingen met deze score functioneren mogelijk op LVB-niveau	Er is geen indicatie om te vermoeden dat deze leerling op LVB-niveau functioneert.
In overleg met ouders, leerkracht, IB'er en ondersteuningsteam bepalen of verdiepend onderzoek gewenst is.	In overleg met ouders, leerkracht, IB'er en ondersteuningsteam bepalen of verdiepend onderzoek gewenst is.	

¹ Wissink, Moenen, Zand Scholten, Stams, Bindels, Lelkerkerker, van der Wal (2015). Rapport onderzoek: de ontwikkeling en validatie van een LVB-screeninginstrument voor toepassing in het basisonderwijs. Amsterdam, Forensische Orthopedagogiek, Universiteit van Amsterdam.

SCREENER:

Schaal Adaptief Functioneren (SAF)

HANDREIKING:

LVB? Daar kun je wat mee!
Handreiking (gratis) voor het werken met kinderen met licht verstandelijke beperkingen in het basisonderwijs en thuis

Meer informatie op:

www.kenniscentrumlvb.nl/actueel/handreiking-voor-het-werken-met-kinderen-met-lvb-in-het-basisonderwijs-en-thuis

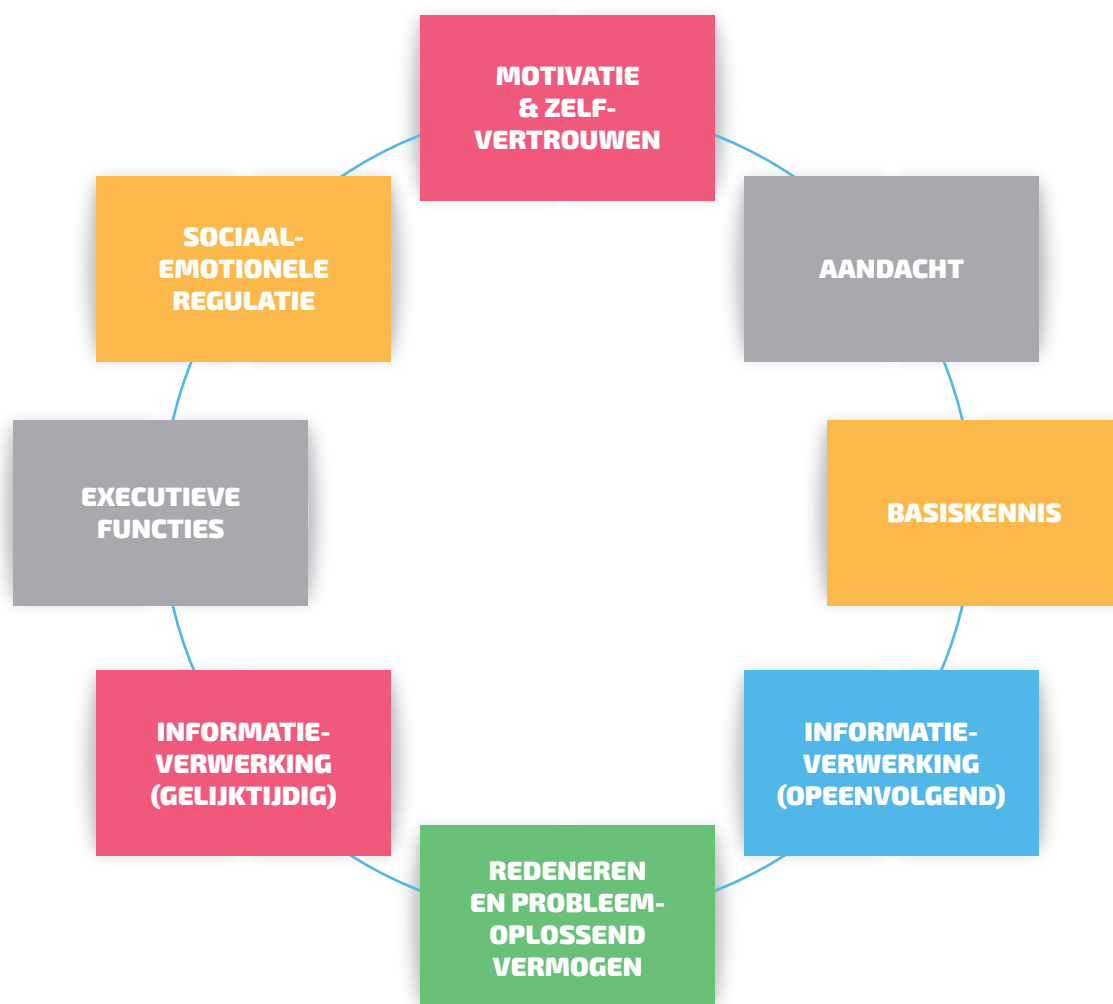
LVB? Daar kun je wat mee!

Handreiking voor het werken met kinderen met Licht Verstandelijke Beperkingen in het basisonderwijs en thuis

LANDELIJK KENNISCENTRUM LVB

ACHTERGRONDINFORMATIE II: EEN VERMOEDEN VAN LVB?

OBSERVATIE & DIAGNOSTIEK KRACHTEN EN BELEMMERINGEN ADAPTIEF LEERVERMOGEN

M.b.v. Verkorte Adaptief Leervermogen Test (VALT) of andere crossbattery test: vaststelling adaptief leervermogen door gedragswetenschapper

KRACHTEN ADAPTIEF LEERVERMOGEN

KRACHTEN BEPALEN & INZETTEN

- » Bepaald de (relatief) sterke kanten en kwaliteiten van de leerling en zijn omgeving.
- » Die aspecten uit het VALT profiel Adaptief Leervermogen van een leerling waar de leerling gemiddeld of bovengemiddeld scoort of relatief hoog, kunnen hiervoor gebruikt worden (via Verkorte Adaptief Leervermogen Test afgenomen door gedragswetenschapper; zie ook Handreiking LVB? Daar kun je wat mee!).
- » Verkregen door observatie in de klas & in gesprek met leerkracht & ouders en anderen die de leerling goed kennen.
- » Stimuleer sterke kanten ter compensatie/motivatie.
- » Bied voldoende taken en leerstof aan waar leerling relatief goed in is. Zorg daarnaast ook voor voldoende uitdaging!
- » Leg nadruk op eigen groei/vorderingen (vermijdt competitie).
- » Beloon inzet en doorzettingsvermogen.
- » Sluit schoolwerk aan bij hobby's, (culturele) gewoonten en interesses.
- » Overweeg te doen wat werkt volgens de ouders.
- » Wat zijn de mogelijkheden van ouders, de naschoolse opvang e.d. om deze leerling ook buiten school te ondersteunen?

WAT GAAT AL (RELATIEF) GOED?

- » Expressief taalgebruik.
- » Visuele informatieverwerking.
- » Opeenvolgende informatieverwerking.
- » Basiskennis/vaardigheden op deelgebieden.
- » Geconcentreerd 1 taak tegelijkertijd uitvoeren.
- » Zelf willen bepalen.
- » Netjes werken?
- » Flexibel in het veranderen van taak/begeleider/ruimte.
- » Sociaal. Heeft vriendjes en vriendinnetjes. Kan goed met anderen kinderen overweg.

HOE GEBRUIKEN WE DEZE KRACHTEN

- » Geef ook mogelijkheden om mondeling te laten zien wat leerling kan/weet (in plaats van alleen schriftelijk)
- » Gebruik picto's of tekeningen in de ondersteuning als leerling dit prettig vindt en ze goed begrijpt (abstractheid, hoeveelheid, mate van detail).
- » Stem mate van structurering/aantal tussenstappen e.d. goed af - pas op voor ondervragen.
- » Koppel nieuwe kennis zoveel mogelijk aan deze kennis/vaardigheden.
- » Deel complexe opdrachten op in losse taken (maak bakjes).
- » Betrek leerling bij het maken van planning/stimuleer en beloon eigen initiatieven, maak samen eigen werkplan.
- » Bekijk samen of leerling het prettig vindt om met checklijstjes/schema's te werken.
- » Aanvullende ondersteuning buiten de klas/van andere leerkracht/begeleider/oudere leerling goed mogelijk.
- » Bekijk mogelijkheden om met een andere vaardige, sociale en empathische medeleerling samen te werken of in een klein groepje van 3.
- » Laat leerling af en toe helpen in lagere groepen (verhogen gevoel van competentie).

MOTIVATIE EN ZELFVERTROUWEN

WAT MAAKT HET LEREN MOEILIJKER

- » Gebrek aan intrinsieke motivatie?
- » Te weinig (zelf)vertrouwen/faalangst?
- » Te weinig zelfstandig?

ONDERSTEUNINGSOPTIES SCHOOL

- » Maak contact - leerling moet zich gezien en gehoord voelen.
- » Sluit aan bij belevingswereld (praktisch, concreet, interesses).
- » Vertel leerling: vragen stellen = altijd goed/fouten maken mag.
- » Benoem als je ziet dat een kind (steeds meer) bang, boos, verdrietig, gespannen e.d. wordt als een taak te lastig is.
- » Geef helpende gedachten ('ik weet dat dit moeilijk is, maar ik kan het proberen'; 'als ik het zo nog niet snap, kan ik om hulp vragen'; 'van fouten kan ik veel leren').
- » Benoem veelvuldig wat de leerling goed doet, geef hiervoor complimenten.
- » Beloon altijd inzet.
- » Zorg voor directe en positieve resultaten.
- » Start eerste vraag/opdracht/taak iets onder niveau van leerling.
- » Relatief moeilijke taak afwisselen met taak die leerling makkelijk/goed aangaat.
- » Laat leerling zelf (volgorde) van taken kiezen als dwang ervaren wordt en om autonomie te stimuleren.
- » Geef ruimte voor eigenaardigheden van de leerling/geef vrijheid om opdracht naar eigen inzicht uit te voeren.

ONDERSTEUNINGSOPTIES THUIS

- » Neem echt even de tijd voor je kind als je iets van hem/haar vraagt of als je iets samendoet (100% aandacht)
- » Doe iets samen wat je kind leuk vindt/waar je kind goed in is.
- » Als je ziet dat je kind iets lastig vindt en daardoor boos, verdrietig of gefrustreerd wordt, zeg: 'ik zie dat je het lastig vindt en dat je gefrustreerd/verdrietig wordt' (maar ga niet gelijk helpen/oplossen).
- » Geef een complimentje als je kind hard zijn/haar best doet of als iets best (deels) al goed gaat.
- » Laat je kind naast moeilijkere taken, ook altijd een taakje doen dat hij/zij al prima alleen kan en/of heel leuk vindt.
- » Geef je kind helpende gedachten mee ('ik weet dat dit moeilijk is, maar ik kan het proberen'; 'als ik het zo nog niet snap, kan ik om hulp vragen'; 'van fouten kan ik veel leren').
- » Laat je kind zelf (de volgorde van) taken kiezen.
- » Geef ruimte voor eigenaardigheden van je kind/geef hem/haar (enige) vrijheid om iets op eigen manier aan te pakken.

AANDACHT

WAT MAAKT HET LEREN MOEILIJKER

- » Moeite met focus/onderscheiden van relevante en minder relevante informatie (gerichte (selectieve) aandacht)?
- » Moeite met tegelijkertijd meerdere taken/meerdere elementen uit complexe taak uitvoeren (verdeelde aandacht)?
- » Moeite met aandacht voor langere tijd kunnen vasthouden (volgehouden aandacht)?

ONDERSTEUNINGSOPTIES SCHOOL

- » Maak goed oogcontact als je iets uitlegt/vertelt.
- » Beperk afleidende prikkels (rustige plek in klas).
- » Aandacht richten door vragen te stellen (Wat heb je nodig voor deze opdracht? Wat doe je eerst?).
- » Eén type instructie tegelijkertijd (laat leerling of luisteren of kijken/lezen of iets doen).
- » Doe opdrachten voor (modelleren).
- » Eén korte opdracht per keer/Eén boodschap per zin.
- » Basismeting aandachtspanne - langzaam vergroten (taken in uitvoerbare blokjes).
- » Wissel luister-, praat-, en doe-opdrachten af.
- » Gebruik timer voor afbakening afwisseling moeilijke en makkelijke taken (pas op voor tijdsdruk!).
- » Complimenteer/beloon als het lukt lang genoeg of langer geconcentreerd te blijven.

ONDERSTEUNINGSOPTIES THUIS

- » Maak goed oogcontact voordat je iets vraagt of vertelt.
- » Speel spelletjes die o.a. concentratie vragen (memory, kwartetten, dokter bibber, halli-galli).
- » Tijdens taakjes thuis (tas inpakken, tafeldekken, helpen met boodschappen, opruimen):
 - Vraag één ding tegelijkertijd.
 - Hak grote taak in stukjes (kamer opruimen:
 1. vieze kleding in wasmand;
 2. speelgoed in mand).
- » Stel vragen om te helpen (tas inpakken: heb je gym morgen? welke spullen heb je nodig?).
- » Leid zo min mogelijk af tijdens taakjes doen (TV even uit, niet tussendoor kletsen over iets anders).
- » Zorg voor rust en ontspanning tussen moeilijke taken (even iets leuks/iets doen waar kind goed in is).
- » Als taken goed gaan: breid ze langzaam uit met meer of iets ingewikkeldere taken en/of steeds minder helpen.
- » Aandacht voor het taakje van school (Wat heb je gehad? Heb je dit al eerder geprobeerd? Waar ga je mee beginnen?).
- » Geef complimentje als je kind langer aan iets heeft gewerkt/iets afgemaakt heeft.
- » Gebruik beloningssysteem (vooraf afspreken: bijv. 15 minuten videogame, buitenspelen, tekenen).
- » Voldoende slaap (8-11 jaar: gemiddeld 9 tot 10 uur; voldoende en gezond eten (ontbijt niet overslaan)).

BASISKENNIS

WAT MAAKT HET LEREN MOEILIJKER

- » Moeite met eigen maken van algemene kennis en vaardigheden?
- » Moeite met toepassen van deze kennis in dagelijkse praktijk/andere/nieuwe situaties (transfer kennis)?
- » Beperkte kennis om op aan te haken (moeilijk om nieuwe kennis te verwerken)?

ONDERSTEUNINGSOPTIES SCHOOL

- » Zorg dat nieuwe kennis aansluit op bestaande kennis (ophalen/herhalen voorkennis/let op fouten in voorkennis, sluit aan op zone van naaste ontwikkeling).
- » Start door zoveel mogelijk aan te sluiten bij ervaring/belevingswereld leerling - concrete voorbeelden (weet over zijn of haar hobby's, interesses e.d.).
- » Toets geregeld of leerling een nieuw begrip goed begrepen heeft (laat voorbeelden geven, zelf omschrijven).
- » Pas taalgebruik aan bij (beperkte) voorkennis/woordenschat. Gebruik gangbare, concrete woorden, leg uit, vermijd beeldspraak, praat rustig, korte zinnen (5-7 woorden), verbale en non-verbale communicatie moeten overeenkomen, vermijd ironie, cynisme, sarcasme.
- » Oefenen, herhalen, herhalen, herhalen (opslag in langetermijngeheugen; makkelijker terug te halen).
- » Oefen (in) verschillende situaties (transfer kennis).
- » Stimuleer algemene ontwikkeling - geef extra aandacht (lezen, museum, jeugdjournaal kijken).

ONDERSTEUNINGSOPTIES THUIS

- » Start door zoveel mogelijk aan te sluiten bij wat je kind leuk vindt (lees bijvoorbeeld verhaaltjes voor over zijn favoriete onderwerp; koken leuk? Oefen met tellen, wegen & meten op die manier).
- » Pas taalgebruik aan bij voorkennis/woordenschat (gangbare, concrete woorden, leg uit, vermijd beeldspraak).
- » Oefenen, herhalen, herhalen, herhalen (het moet leuk zijn!).
- » Oefen (in) verschillende situaties (rekenen tijdens helpen met koken, rekenen bij boodschapje doen).
- » Oefen thuis met klok kijken, kalender (Welke dag? Welke maand? Bijvoorbeeld bij opstaan & naar bed gaan).
- » Stimuleer algemene kennisontwikkeling;
 - Vertel verhalen;
 - (Samen) lezen;
 - Samen jeugdjournaal kijken & over praten;
 - Naar museum, wandeling met de boswachter e.d.
- » Zorg dat nieuwe kennis aansluit op bestaande kennis (weet je nog vorige keer...?).

INFORMATIEVERWERKING (OPEENVOLGEND)

WAT MAAKT HET LEREN MOEILIJKE

- » Moeite met het waarnemen, begrijpen en onthouden van informatie die opeenvolgend aangeboden wordt (ordering gebeurtenissen, plannen)?
- » Beperkingen kortetermijn-geheugen/verbaal werk-geheugen?
- » Moeite met tijdsaanduidingen gesproken taal ('doe X voordat je Y doet')?
- » Moeite met inschatten tijd(sduur)?
- » Beperkingen verbaal begrip/verbale strategieën om iets te onthouden?

Ook mogelijke invloed beperkingen aandacht.

ONDERSTEUNINGSOPTIES SCHOOL

- » Afstemmen communicatie: verlicht belasting bij het aanbieden van informatie:
 - mondeling en schriftelijk: korte instructie; niet te veel informatie in 1 keer; korte zinnen, één boodschap per zin, concreet, één vraag per keer, praat rustig, laat herhalen, vermijd dubbele ontkenningen;
 - schriftelijk: groot lettertype, ruime lay-out, max één A4 per opdracht.
- » Check of je elkaar begrijpt.
- » Bij relatief sterke visuele informatieverwerking: ondersteunen met picto's, plaatjes, tekeningen, kalender/dagritmeplanner. (www.sclera.be/nl/picto/cat_overview).
- » Laat leerling iets tekenen/voordoen om eigen verhaal te verduidelijken.
- » Eén taak/ Eén stap per keer - langzaam uitbreiden.
- » Geef niet meer dan 2 keuzemogelijkheden - langzaam uitbreiden.
- » Zorg voor routine (bij opdrachten, start- einde les(dag)).
- » Maak stappenplan (langzaam uitbreiden aantal stappen).
- » Taak uitvoeren: achterwaarts leren - instructie in omgekeerde volgorde: begin bij het einde.
- » Taak uitvoeren: voordoen - samen - alleen (helpen door vragen te stellen) - zelfstandig (feedback).
- » Leren planning maken: voordoen - samen - alleen (alleen vragen stellen) - zelfstandig (feedback).

ONDERSTEUNINGSOPTIES THUIS

- » Als je iets vraagt of uitlegt: gebruik korte zinnen, één boodschap per zin, concreet, één vraag per keer, rustig, laat herhalen, vermijd dubbele ontkenningen.
- » Het kan helpen om plaatjes, picto's, tekeningen te gebruiken (dagplanning, weekplanning, ochtendritueel). (www.sclera.be/nl/picto/cat_overview).
- » Check of jullie elkaar goed begrepen hebben.
- » Wees voorzichtig met beeldspraak (leg uit).
- » Geef niet meer dan 2 keuzemogelijkheden.
- » Eén taak per keer - langzaam uitbreiden.
- » Grote taak in stukjes hakken (kamer opruimen: 1. kleding in de kast; 2. lego in de doos, enz.).
- » Zorg voor routine (vaste start van dag, na schooltijd, voor het slapen gaan).
- » Maak stappenplan (langzaam uitbreiden aantal stappen).
- » Achterwaarts leren - instructie in omgekeerde volgorde: begin bij het einde.
- » Taak uitvoeren: voordoen - samen - alleen (helpen door vragen stellen) - zelfstandig (feedback).
- » Leren planning maken: voordoen - samen - alleen (alleen vragen stellen) - zelfstandig (feedback).

REDENEREN EN PROBLEEMOPLOSSEND VERMOGEN

WAT MAAKT HET LEREN MOEILIJKER

- » Beperkingen abstract redeneren (verbanden leggen, analyseren)?
- » Beperkingen probleem-oplossingsvaardigheden?
- » Beperkingen flexibel denken?

ONDERSTEUNINGSOPTIES SCHOOL

- » Bied oefenstof concreet aan.
- » Sluit aan bij eigen beleavingswereld (vermijd 'stel dat...').
- » Maak oefenstof zichtbaar (visuele ondersteuning - niet te veel informatie!). (www.sclera.be/nl/picto/cat_overview).
- » Leren door ervaren - daarna koppeling met theorie/voorbeeld - nog een keer proberen.
- » Doe voor (plaatje - praatje).
- » Leg uit wat er precies moet gebeuren.
- » Achterwaarts leren/probleem oplossen (van eindresultaat terug naar originele opdracht).
- » Laat leerling kijken naar hoe anderen een taak uitvoeren.
- » Geef leerling voldoende tijd om te schakelen tussen verschillende opdrachten en oplossingsstrategieën.

ONDERSTEUNINGSOPTIES THUIS

- » Geef concrete opdrachten (niet 'ruim je kamer op' of 'dek de tafel', maar 'doe de lego in de mand of zet 4 borden op tafel').
- » Gebruik plaatjes/foto's/tekeningen/pictogrammen ter ondersteuning (uitleg taken in stapjes; bijvoorbeeld ochtendritueel). (www.sclera.be/nl/picto/cat_overview).
- » Leren door te doen/ervaren (leke band plakken).
- » Doe voor (plaatje - praatje) - laat zelf stukjes doen.
- » Leg uit wat er precies moet gebeuren.
- » Achterwaarts leren (begin bij eindresultaat - in stapjes terug naar het begin, bijvoorbeeld bed opmaken, tafeldekken).
- » Laat uw kind meekijken naar hoe anderen een taak uitvoeren/meehelpen.
- » Geeft voldoende tijd, wees geduldig als je kind niet gelijk tot een goede oplossing komt en moeite heeft om tot een andere manier van oplossen te komen.

INFORMATIEVERWERKING (GELIJKTIJDIG)

WAT MAAKT HET LEREN MOEILIJKER

- » Moeite met informatie die gelijktijdig wordt aangeboden?
- » Moeite met behouden van overzicht?
- » Snel verzanden in de te grote hoeveelheid aan informatie (en hun onderlinge verbanden)?
- » Moeite met filteren informatie (hoofd- en bijzaken)?
- » Moeite met selecteren juiste informatie (ook sociale informatie)?

Ook mogelijke invloed van beperkingen werkgeheugen, planningsvaardigheden, aandacht.

ONDERSTEUNINGSOPTIES SCHOOL

- » Geef leerling meer externe sturing (voorstructuren, extra vragen stellen, meer directief sturen, vaker tussendoor checken).
- » Overzicht bewaren: ondersteun (visueel) met stappenplan, planning, schema, kalender.
- » Vereenvoudig (concrete voorbeelden (rekenen)), orden en doseer informatie.
- » Ontlast werkgeheugen (ondersteun visueel, geheugensteuntjes, haal samen benodigde (voor)kennis op, minimaliseer afleiding).
- » Instructie: begin met de hoofdzaken (wees concreet, directief, laat bijzaken en details weg).
- » Geef keuze- en antwoordmogelijkheden als open vragen te lastig zijn.
- » Stap voor stap taak/opdracht uitvoeren ('sla boek open op blz. 6', daarna pas: 'lees de tekst bij opdracht 2', enz).
- » Voordoen-samendoen-zelf doen & herhaal.
- » Zorg voor routines.
- » Prikkelarme omgeving.
- » In groep van maximaal 3 andere leerlingen laten werken (moeite overzien sociale interactie; te veel afleiding).

ONDERSTEUNINGSOPTIES THUIS

- » Geef concrete opdrachten (niet 'ruim je kamer op' of 'dek de tafel', maar doe de lego in de mand; zet 4 borden op tafel').
- » Als je iets vraagt of uitlegt: gebruik korte zinnen, één boodschap per zin, concreet, één vraag per keer, rustig, laat herhalen, vermijd dubbele ontkenningen).
- » Ontlast: ondersteun taken/routines met pictogrammen, geheugensteuntjes. (www.sclera.be/nl/picto/cat_overview)
- » Herhaal.
- » Rustige omgeving.
- » Geef keuze- en antwoordmogelijkheden.
- » Stap voor stap taak/opdracht uitvoeren.
- » Leg uit hoe jezelf iets doet/oplost.

EXECUTIEVE FUNCTIES

WAT MAAKT HET LEREN MOEILIJKER

- » **WG** (Werkgeheugen): beperkt werkgeheugen (verbaal en/of visueel)?
- » **CF** (Cognitieve Flexibiliteit): moeite met schakelen tussen gedachten/overgangen/veranderingen/strategieën (cognitieve inflexibiliteit)?
- » **I** (Inhibitie): moeite met inhibitie of impulscontrole?
- » **O&P** (Organisatie & Planning): moeite met organiseren, plannen van werk/activiteiten?
- » **INI** (Initiatief nemen): moeite met initiatief nemen?
- » **MON** (taakmonitoring): moeite met bijhouden wat je al gedaan hebt en wat nog moet?

WiEF: Observatielijsten
executieve functies in de klas
(groep 1-4 & groep 5-8):
zienindeklas.nl/documenten

ONDERSTEUNINGSOPTIES SCHOOL

- » **WG**: ontlast werkgeheugen (zorg dat er aandacht is, ondersteun visueel, maak samen ezelbruggetjes, haal samen benodigde (voor)kennis op, minimaliseer afleiding, deel taken op in behapbare stukken).
- » **CF**: geef ruim van tevoren aan dat er iets gaat veranderen (wisselen van taak, lokaal); ondersteun bij en geef tijd om over te schakelen naar een andere aanpak/strategie.
- » **I**: bespreek en oefen met inhibitie/emotieregulatie (tips & tricks vooraf samen bedenken, stel beloningen steeds meer uit, geef vooraf seintje als leerling extra impulsbeheersing in moet zetten).
- » **O&P**: biedt vaste structuur/routines (planning samen maken, geef ruimte voor eigen inbreng; verwijst naar planning, ondersteun visueel, laat spullen steeds op vaste plek leggen, oefen met prioritering; gebruik agenda; geef dagelijks/wekelijks feedback op werk).
- » **INI**: moedig aan om aan een taak te beginnen (start samen, bepaal samen stappenplan, start timer, beloon initiatief, deel taken op in behapbare stukken, maak een checklist).
- » **MON**: handhaaf een voorspelbare dagelijkse routine, praat met leerling over hoe lang een taak ongeveer duurt, maak kalender/checklist, houd toezicht op de voortgang).

ONDERSTEUNINGSOPTIES THUIS

- » **WG**: maak ezelbruggetjes/schema's om WG te ontlasten.
- » **CF**: geef ruim van tevoren aan dat er iets gaat veranderen (etenstijd, tijd om naar school te gaan, tijd om taak te doen); geef meer autonomie (als inflexibiliteit ontstaat door zich gedwongen voelen).
- » **CF/I**: speel spelletjes die aandacht, inhibitie en/of flexibel denken oefenen (memory, kwartetten, halli-galli, commando pinkelen, verboden woord).
- » **I**: beloon (haalbare tijd) stilzitten, rustig aan taak werken, niet ergens doorheen praten, netjes aan de regels houden (langzaam meer verlangen & uitstellen van beloning).
- » **O&P**: samen wekelijkse vooruitblik bekijken/invullen; samen bekijken/aanvullen dagplanning (routines, bijzondere dingen).
- » **INI**: moedig aan om aan een taak te beginnen (start samen, bepaal samen stappenplan, start timer).
- » **MON**: handhaaf een voorspelbare dagelijkse routine, praat over hoe lang een taak ongeveer duurt, gebruik timer, maak kalender/checklist, houd toezicht op de voortgang).

EF-spelletjes voor thuis:
www.iebel.nl/blog/images/documenten/WiEF-spelletjes-voor-thuis_02.pdf

SOCIAAL-EMOTIONELE REGULATIE

WAT MAAKT HET LEREN MOEILIJKER

- » **GE** (Gedragsevaluatie): moeite om eigen gedrag te observeren en te herkennen of dit voldoet aan de (sociale) regels?
- » **EMR** (Emotieregulatie): moeite met het reguleren van de eigen emoties (erg sterke, onmiddellijke en ongecontroleerde reacties)?
- » **SC** (Sociale Cognitie): moeite met het zich verplaatsen in emoties en gedachten van anderen (sociaal cognitief functioneren)?

WIEF: Observatielijsten executieve functies in de klas (groep 1-4 & groep 5-8): zienindeklas.nl/documenten

ONDERSTEUNINGSOPTIES SCHOOL

- » **GE**: beschrijf positief de gedragsregels (visuele ondersteuning), beschrijf gewenst gedrag, werk met beloningskaarten (www.taakspel.nl) voor gedrag dat lastig is, bespreek (sociale) situaties na met behulp van gebeurtenis-gedachten-gevoel-gedrag schema (zie GGGG-model op www.zienindeklas.nl).
- » **EMR**: zorg voor prikkelarme omgeving, bespreek hoe om te gaan met beladen momenten, geef seintje als het mis dreigt te gaan, beëindig conflicten zo snel mogelijk en geef concrete tips over hoe het anders kan; woedethermometer/vulkaan; schoolbreed PAD-leerplan*.
- » **SC**: benoem emoties; bespreek verschillen in perspectief (wat denk/voel jij? Wat denkt/voelt de ander?) bijv. bij voorlezen; methode STIP so*.

* www.monitorlerensignaleren.nl/sites/default/files/u13/programma-sociaal-emotionele-ontwikkeling.pdf

ONDERSTEUNINGSOPTIES THUIS

- » **GE**: maak positieve huisregels (beschrijf gewenst gedrag) met visuele ondersteuning; bespreek samen wat er goed ging en wat nog beter kan. (www.sclera.be/nl/picto/cat_overview).
- » **EMR**: prikkelarme omgeving (niet te veel rommel, TV uit, rustige plek in huis voor huiswerk); bedenk tips & tricks om met (emotionele) overprikkeling om te gaan; bespreek lastige situaties na, als emoties weer rustig zijn; bedenk samen wat volgende keer beter kan.
- » **SC**: benoem emoties & verschillen in perspectief (bijvoorbeeld bij verhaaltjes voorlezen; jeugdjournaal kijken).

INVENTARISEER DE ERVAREN KRACHTEN & BELEMMERINGEN ADAPTIEF LEERVERMOGEN

KRACHTEN

MOTIVATIE & ZELFVERTROUWEN

AANDACHT

BASISKENNIS

INFORMATIEVERWERKING (OPEENVOLGEND)

REDENEREN & PROBLEEMOPLOSSEND VERMOGEN

INFORMATIEVERWERKING (GELIJKTIJDIG)

EXECUTIEVE FUNCTIES

SOCIAAL-EMOTIONELE REGULATIE

INVENTARISEER MOGELIJKE OPTIES ONDERSTEUNING OP SCHOOL

KRACHTEN

MOTIVATIE & ZELFVERTROUWEN

AANDACHT

BASISKENNIS

INFORMATIEVERWERKING (OPEENVOLGEND)

REDENEREN & PROBLEEMOPLOSSEND VERMOGEN

INFORMATIEVERWERKING (GELIJKTIJDIG)

EXECUTIEVE FUNCTIES

SOCIAAL-EMOTIONELE REGULATIE

INVENTARISEER MOGELIJKE OPTIES ONDERSTEUNING THUIS

KRACHTEN

MOTIVATIE & ZELFVERTROUWEN

AANDACHT

BASISKENNIS

INFORMATIEVERWERKING (OPEENVOLGEND)

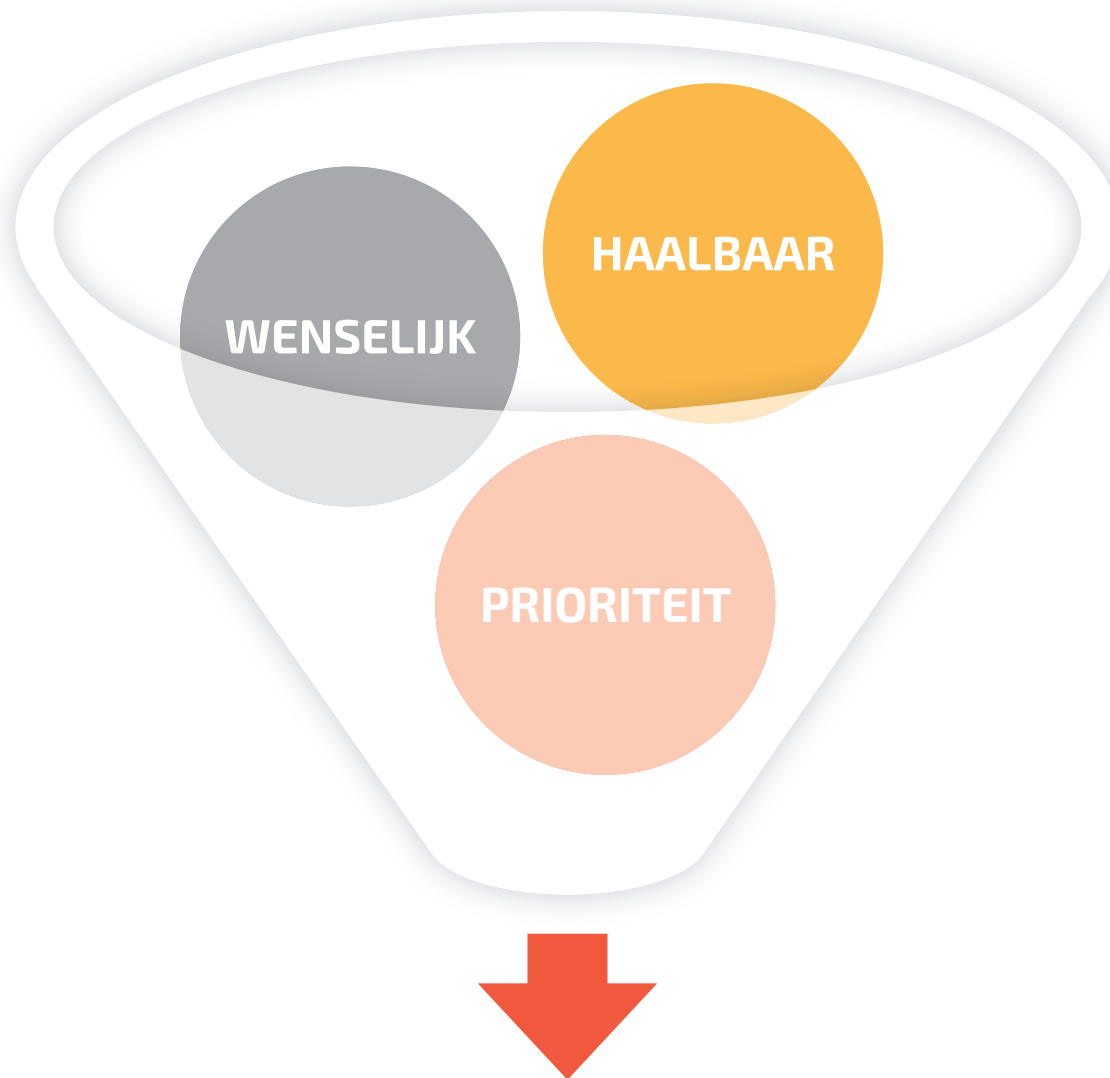
REDENEREN & PROBLEEMOPLOSSEND VERMOGEN

INFORMATIEVERWERKING (GELIJKTIGDIG)

EXECUTIEVE FUNCTIES

SOCIAAL-EMOTIONELE REGULATIE

INVULLEN PERSOONLIJKE HULPKAART VOOR LEERLING

HULPKAART VAN: GROEP: DATUM:

DIT KAN IK AL GOED

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

DIT GA IK NOG LEREN

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ZO WORD IK OP SCHOOL GEHOLPEN

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ZO WORD IK THUIS GEHOLPEN

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

VOORBEELD HULPKAART VAN:

Jan Jansen

GROEP: 5

DATUM:

6 december 2021

DIT KAN IK AL GOED

- Behulpzaam in de klas
- Ik weet veel over de natuur
- Stap voor stap werken

DIT GA IK NOG LEREN

- Samenwerken
- Begrijpen van moeilijkere woorden
- Onderscheiden hoofd- en bijzaken
- Spreken in de groep

ZO WORD IK OP SCHOOL GEHOLPEN

- In kleine groepjes werken, zodat het rustiger werken is en ik minder snel in de war raak.
- Ik ga met leesbuddy boekjes lezen over dieren en de natuur. De leesbuddy legt me moeilijke woorden uit.
- De juf laat me eerst goed zien wat echt belangrijk is bij een opdracht. Ze laat overbodige informatie zo veel mogelijk weg. Zo raak ik minder in de war.
- Achterwaarts leren. Ze laten me eerst zien hoe het moet worden en dan leer ik stap voor stap steeds meer zelf te doen.
- Als ik in de groep iets vertel, mag ik daarna helpen met planten water geven.

ZO WORD IK THUIS GEHOLPEN

- Mama en ik kijken samen naar het jeugdjournaal. Mama legt me ingewikkelde woorden uit.
- Mama laat eerst zien hoe ze het wil hebben, en dan ga ik steeds meer zelf doen om dat ook voor elkaar te krijgen. Bijvoorbeeld als ik de tafel moet dekken of mijn kamer moet opruimen.
- Papa leest me voor. Als er iets gebeurt in het boek, legt hij me uit waarom iemand iets denkt, doet of voelt. Dan snap ik het verhaal beter.
- Mama of papa vragen 1 ding per keer aan mij. Dan raak ik minder in de war.